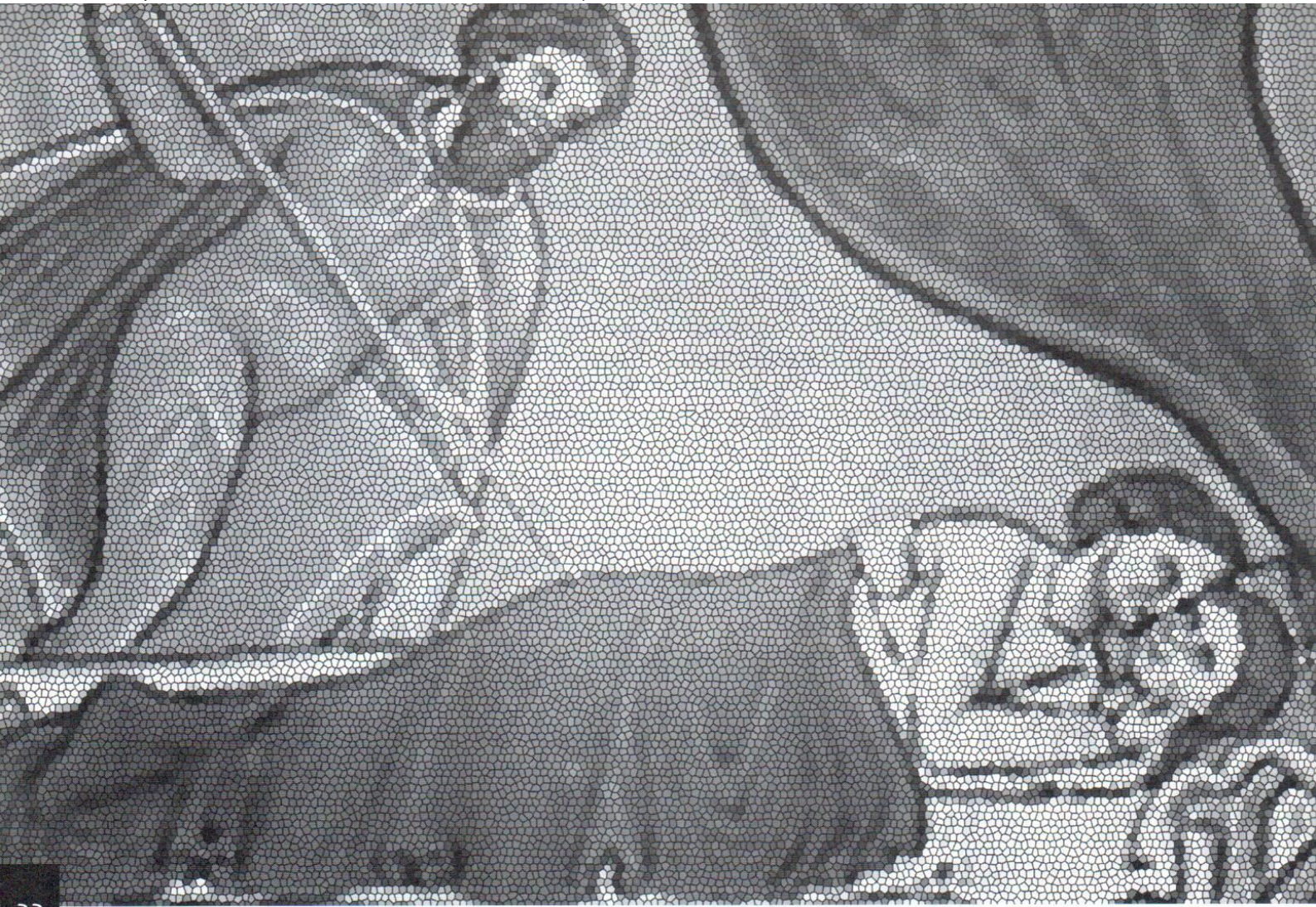

22

Pinechas, de ijveraar uit Gibeä

Wie kent hem nog? Pinechas uit Gibeä. Hij was de zoon van de hogepriester Eleazar en kleinzoon van Aäron (Ex6:25; Jz24:33). In heel Israël was hij bekend. Niet omdat hij zo groot of krachtig was, maar vanwege zijn beroep. Pinechas had in de tijd van Jozua net als zijn vader en grootvader de eer om hogepriester in Israël te worden (Jz22:13; 24:33; Re20:28).

De man uit Gibe

Voordat hij dit voorrecht ontving, was hij aangesteld als leider van de Korachitische poortwachters, die dienden bij de tabernakel (1Kr9:20). De vermelding van deze dienst toont ons de relatie tussen het priestergeslacht van Aäron en de dienst van de Leviëten. De poortwachters moesten namelijk hun leven inzetten om de heilige woning van God en de schatten van de Heer te bewaken. Deze waakzaamheid voor Gods heiligheden zien we later ook duidelijk terug in het militaire karakter van het priesterdom – zoals dat duidelijk wordt in het leven van Pinechas.

De ijveraar voor God

Als we kijken naar het leven van deze man, ontdekken we een grote ijveraar voor God. Toen Israël zich overgaf aan de afgodendienst aan Baäl-Peor, liet Jahweh een plaag komen over het volk (Nm25:9,11). Ondanks deze moeilijkheden gebeurde het toch nog dat Zimri de Israëliet de Midjanitische Kozbi tot vrouw nam. Toen Pinechas deze immoraliteit opmerkte, 'stond hij op, greep een speer, volgde de Israëliet tot in zijn slaapvertrek en doorstak hem en de vrouw, dwars door hun onderbuik' (Nm25:7-8). Voor dit dappere initiatief gaf Jahweh hem de aanwijzing om het goddelijke oordeel te stoppen en het volk te redden.

Pinechas' actie had vervolgens als resultaat dat (1) Jahwehs toorn over het volk ophield en niet het hele volk, maar 'slechts' 24.000 mensen stierven door een plaag (Nm25:9); (2) Jahweh Pinechas prees voor zijn actie om het oordeel van God af te keren van het volk (Nm25:11); (3) Jahweh Pinechas beloofde door met hem een vredesverbond te sluiten (Nm25:12-13; Js54:10; vgl. Mt2:5-6); en (4) Jahweh met Pinechas en zijn nageslacht het 'verbond van het eeuwig priesterschap' sloot (Nm25:13; vgl. Ex32:25-29; 1Mak.2:54).

De man in de oorlog

Later lezen we dat Mozes de priester Pinechas mee stuurt met de Israëliëten, om hen te vergezellen in hun oorlog tegen de Midjanieten. Waarschijnlijk had Pinechas hierin een religieuze dienst, omdat hij in de dienst werd gezonden met 'de heilige voorwerpen en de trompetten' (Nm31:6). Ook de Joodse geschiedschrijver Josephus Flavius gaat hiervan uit, als hij vermeldt dat Pinechas geen commandant was over deze troepen, maar verantwoordelijk was voor de priesterlijke activiteiten (*Joodse Oudheden* IV.7.1). Algemeen was het in Israël de gewoonte dat een priester in de oorlog meeging (Dt20:2). Sommigen dachten dat Pinechas moest meegaan omdat de hogepriester Eleazar niet in aanraking mocht komen met een dode. Dit is echter onjuist, aangezien iedere Israëliet erop gewezen werd om niet in aanraking te komen met een lijk (Nm5:2; 19:11).

Het bloedige gevecht tussen Israël en de Midjanieten eindigt vervolgens met de dood van alle gevangen Midjanitische mannen en vrouwen. De enige die het overleven zijn de jonge vrouwen die nog maagd zijn (Nm31:17-18).

De bemiddelaar

Als Pinechas hogepriester is geworden, speelt hij een grote rol in de discussie die er ontstaat tussen de tien stammen en de andere stammen (Ruben, Gad en de helft van Manasse) over het altaar dat gebouwd werd ten oosten van de Jordaan (Jz22:9-34).

'Toen ze bij de Jordaan waren gekomen bouwden ze, nog op de westelijke oever in Kanaän, een opvallend, groot altaar. Dit kwam de andere Israëliëten ter ore. Ze hoorden dat Ruben, Gad en half Manasse op de oever van de Jordaan, aan de grens van Kanaän, een altaar hadden gebouwd. De volksvergadering werd bijeengeroepen in Silo en er werd

besloten om tegen Ruben, Gad en half Manasse ten strijde te trekken' (Jz22:10-12).

Bij deze confrontatie wordt Pinechas namens geheel Israël naar de stam Ruben, Gad en de halve stam van Manasse gezonden om met hen te spreken over de vraag waarom ze een altaar in het Overjordaans hadden gebouwd. Pinechas verwijst daarbij terug naar de ongerechtigheden die het volk had begaan in Peor (Jz22:17-18). Door zijn gesprek met de stammen worden de misverstanden die er tussen de tien stammen en de andere stammen liggen opgehelderd. 'De stammen Ruben en Gad en de eerste helft van de stam Manasse antwoordden de stamhoofden van Israël: "Maar de God der goden, de HEER, weet toch (...) En ook Israël moet weten dat wij beslist niet tegen Hem in opstand zijn gekomen en Hem niet ontrouw zijn geweest. Als het wel zo is (...) HEER, God der goden, trek dan onmiddellijk uw handen van ons af. Als wij dit altaar inderdaad zouden hebben gebouwd om ons van de HEER af te keren, om er brand- of graanoffers op te brengen of vredeoffers, dan mag de HEER ons daarvoor laten boeten. We hebben het alleen maar uit voorzorg gedaan. We wilden voorkomen dat uw nakomelingen tegen die van ons zouden zeggen: "Wat hebt u eigenlijk met de HEER, de God van Israël, te maken?" (...) En als ze dat later toch zeggen, dan kunnen die van ons hun antwoorden: "Kijk, hier staat een kopie van het altaar van de HEER dat onze voorouders hebben gebouwd. Het dient niet voor brandoffers en vredeoffers, maar getuigt van de afspraak tussen u en ons"' (Jz22:21-24,28).

Toen Pinechas deze woorden hoorde, was de daad die de stammen Ruben, Gad en de halve stam Manasse hadden gedaan goed in hun ogen (Jz22:30) en zei Pinechas: 'Nu weten we dat de HEER in ons mid-

den is, want u bent Hem niet ontrouw geweest. Met deze verklaring hebt u het volk van Israël voor zijn ingrijpen behoed' (Jz22:31). Door deze open houding van Pinechas tegenover de andere stammen werd het volk bewaard voor een onheilige ijver voor de Heer. Deze geschiedenis toont ons dan ook de wijsheid en bezonnenheid die bij Pinechas gepaard ging met zijn ijver voor God.

Later zal Pinechas opnieuw geconfronteerd worden met een strijd tussen de stammen. In het boek Rechters lezen we over Pinechas' invloed tijdens het gevecht van Israël tegen de Benjaminiten. Pinechas staat hierbij voor de ark van het verbond en vraagt aan Jahweh: 'Moeten we onze broeders, de Benjaminiten, nog een keer aanvallen of moeten we het opgeven?' (Re20:28). Vervolgens geeft Pinechas aan de Israëlieten de instructie om de volgende dag verder te vechten.

De gedachtenis aan Pinechas

Na de bemiddelingen van Pinechas tussen de stammen horen we verder niets meer over deze hogepriester. Nergens vermeldt de Bijbel iets over zijn laatste dagen of dood. Wel wordt na de terugkeer van het volk uit de ballingschap het nageslacht van Pinechas vermeld (Ea8:2). Verder vinden we nog enkele verwijzingen naar Pinechas in de algemene geschiedenis. In het apocriefe boek 3 Esdras worden de nakomelingen van Pinechas genoemd (5:5) en in het deuterocanonieke boek Jezus Sirach worden de daden van Pinechas beknopt weergegeven (45:23-24; vgl. 1Makk.2:26,54).

In de rabbijnse literatuur bestaat verder de gedachte – in navolging van de Targum – dat Pinechas' grootvader Putiël dezelfde persoon is als Jetro, de priester uit Midjan (Ex6:25; vgl. 3:1).¹ Pinechas zou zich dan, tijdens zijn ijver voor Jahweh, di-

verse keren verwijt hebben gemaakt om zijn Midjanitische afkomst.² Eveneens vinden we echter ook in de Babylonische Talmoed, traktaat *Baba Bathra* 109b, de gedachte van de Joodse rabbi Eleazar dat Pinechas niet afstamde van Jetro, maar van Jozef, de zoon van Jakob.

Anderen hebben Pinechas verder in verband gebracht met de profeet Elia die genoemd wordt in Ml4 (vgl. *Targum* bij Ex6), met de anonieme profeet in Re6:8 of met de profeet die de hogepriester Eli aanklaagde (1Sm2:27).³ Daarnaast wordt er in de Bijbeluitleg door sommigen van uitgegaan dat de Pinechas de auteur was van de laatste verzen van het boek Jozua.

In de poëtische geschriften van het volk Israël wordt hij ten slotte genoemd met de woorden: 'Pinechas stond op en kwam tussenbeide, en de plaag werd bedwongen. Het is hem toegerekend als een rechtvaardige daad, van geslacht op geslacht, tot in eeuwigheid.' (Ps106:30-31; vgl. Nm25:1-18). Pinechas werd zodoende een voorbeeld van het priesterlijke karakter en gedrag. Door in zijn leven te tonen wat het betekende om een man Gods te zijn, werd hij een model voor andere priesters en bekeerde hij er veel van de ongerechtigheid.

Jahweh heeft het verlangen om mensen zoals Pinechas in zijn volk te hebben. Zij bewaren de kennis en geven de instructies van Jahweh door aan het volk (Lv10:11; Dt33:10; 2Kn17:8-9). Zij richten hun leven zo in dat ze het volk kunnen onderwijzen en weerhouden van het kwaad.

Hoe ziet het in ons hart eruit? Zijn wij kleine Pinechasjes? Verdedigen wij Gods zaak en vertonen wij inzet tegen het onrecht of dulden wij het kwaad? Laten we een voorbeeld nemen aan Pinechas en als priesters van het nieuwe verbond Gods barmhartigheid en rechtvaardigheid in

evenwicht houden. Pinechas' leven was gekenmerkt door een volledige toewijding aan de Heer. Dat was zijn kracht waardoor hij dienstbaar kon zijn voor God. Zulke mensen zoekt God en zulke toegewijden mogen bodes van Jahweh zijn. ■

Noten

1. Babylonische Talmoed, traktaat *Sotah* 43a.
2. Babylonische Talmoed, traktaat *Sotah* 43a; Targum *Jonathan* bij Ex6.
3. White, N.J.D. "Phinehas." in *A Dictionary of the Bible. Dealing with its Language, Literature, and Contents, Including the Biblical Theology*. Vol.III. Red. J. Hastings. Edinburgh:T&T Clark, 1904:854.